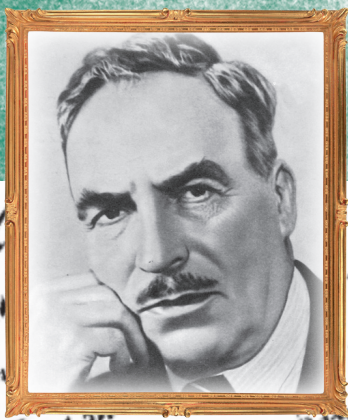

ЕЛИН ПЕЛИН

Избрани творби

за ученици и кандидат-студенти

СН®
СОФТПРЕС

СЪДЪРЖАНИЕ

Гераците	3
I.....	5
II.....	11
III.....	16
IV.....	20
V.....	28
VI.....	32
VII.....	40
VIII.....	45
IX.....	50
X.....	54
XI.....	60
Под манастирската лоза	63
Отец Сисой.....	65
Светите застъпници.....	67
Очите на свети Спиридон.....	73
Огледалото на свети Христофор.....	79
Изповед.....	85
Занемелите камбани.....	93
Една обиколка на свети Георги.....	99
Чорба от греховете на отец Никодим.....	102
Жената със златния косъм.....	108

Пророк	113
Веселият монах.....	119
Избрани разкази	133
Престъпление.....	135
По жътва	142
Спасова могила	146
Мечтатели.....	153
Край воденицата	161
Задушница.....	168
Косачи.....	178
Андрешко	185
Ветрената мелница	194
Напаст божия	208
На оня свят	215

I

Най-заможният човек в селото беше дядо Йордан Геракът. Пъргав и трудолюбив, той бе работил през целия си живот и бе сполучил да удвои и утрои имотите, останали от баща му. Надарен с ум практичен и с търговски способности, той бе съумял да направи и пари и да се издигне между селяните си като пръв човек. Той имаше меко и добро сърце. И макар да беше малко скъперник, не беше строг в сметките си, помагаше на хората и се грижеше за селските работи. Затова всички го обичаха и почитаха.

Неговата голяма и бяла къща, в която живееше многолюдното му семейство, беше на лично място сред селото, виждаше се отдалече и отдалече личеше, че е чорбаджийска. Всред широкия двор, в който можеше да се смести една махала и който околоръст бе ограден като кале с бели зидове, се издигаше високо и право като стрела самотен кичест бор – единственият бор в цялата околия. Той бе донесен като малко борче от светите рилски гори и посаден тук в незапомнени времена от прадедите на Герациите. Това бе тяхното семейно знаме, с което се гордееха. Под неговата света сянка бяха отраснали няколко поколения. Под нея бяха преживели последните си дни много старци от рода им.

Дядо Йордан имаше трима синове, народени един след друг. Най-големият беше Божан, по него идеше Петър

и най-малкият – Павел. И тримата бяха женени, имаха деца, и всички живееха в една къща със старите – къща голяма, хубава, дето имаше място още за толкова души.

Синовете и снахите на Герака под главния негов надзор гледаха къщата и вършеха полската работа, подпомагани от двама млади ратаи и от стария Матей Маргалака – самотна душица в света, прибрана по милост от дядо Йордан. А сам дядо Йордан държеше кръчмата, едно старо, ниско и дълго здание до пътя, което стоеше като глава и камък на големия зидан пръстен, който обграждаше двора.

Дядо Йордан държеше синовете си по-далеч от кръчмарската работа, на която сметките си знаеше и гледаше сам. Синовете му бяха свикнали с това и когато случайно заместваха баща си или се намираха по друга някоя работа там, те не се чувстваха като господари, а като слуги. Затова пък те бяха царе на полето, на нивите и на ливадите, особено най-големият – Божан. Полската работа бе неговата стихия. Всичките му грижи и мисли бяха там. Лицето му имаше прегорелия цвят на пшеничено зърно и душата му гледаше небето, облаците и слънцето с надеждите и тревогите на плодородната земя.

Когато почваше жътва, в къщата на Гераците настъпваше усилена работа. Сутрин, пред зори още, по двора се чуваше бодрият глас на стария Герак, който обикаляше обора и сайванта, дето спяха ратаите, и викаше високо:

– Ставайте, момчета! Хайде на работа!

Около него радостно връткаше опашка едро жълто куче и скачаше галено въз коленете му. Куп бели гъски, които лежах на двора, подплашено се разбягваха и съскаха. От стрехите на плевника се вдигаха облак гълъби и отлитаха към стърнищата. Ситни врабчета се боричкаха в клоните на бора. Работници – жени, мъже, деца – се

разщракваха нагоре-надолу и се отправяха на дружини към полето. Дядо Йордан ги изпращаше до портата и като гледаше изток – ясен, побелял от предвестни зори, – говореше възхитено:

– Ех, че време ли се отваря! Пак ще се къпе в човешки пот майката земя.

След това той отваряше за малко кръчмата, поливаше и помиташе сам пода, направляше си кафе и седаше да го изпие пред вратата на чист въздух. По пътя минаваха селяни и селянки и го поздравяваха с почит. Той отговаряше на всички братски и на всички пожелаваше лек труд и добър берекет. Къде ручок той се качваше на кончето си и пак побесняваше из полето, както казваха селяните – отиваше да навиди работниците.

Единственият и главен помощник в кръчмата на Герака беше неговата жена, баба Марга. Тя бе едра, породиста жена, запазена, здрава и пъргава, с весело сърце и с търговска душа. Дядо Йордан беше главата, баба Марга – душата на кръчмата. Тя се грижеше за всичко и нареждаше нейното домакинство. Тя чистеше и миеше съдовете, редеше двете стаи, определени за нощуване на пътници, поддържаше огъня в огнището, проветряваше зимника, запарваше бъчвите и прислужваше на селяните като момче.

Цели четиридесет години – от млада булка до старица – тя се движеше в кръчмата между мъже усмихната, жизнерадостна, кога с хурка и вретено, кога с малко дете на ръце, и никога за нея не се чу лоша дума. Тя не позволяваше в кръчмата кавги и мръсни приказки и пьдеше пияниците. Всички я уважаваха и селяните не смееха да пущат пред нейно лице любимите си избилни погръжни.

Геракът ценеше нейните способности, доверяваше ѝ всичко, осланяше се на нейния ум и грижи и се гордееше с нея. Двамата бяха живели в обич и доверие, помагаша си и искаха да оставят на децата си добро име и добро наследство.

Баба Марга и въщи беше пълна господарка. Тя обичаше снахите и внучетата си, но се държеше строго с всички и когато кажеше нещо, искаше то да бъде изпълнено. Когато мъмреше или съдеше за нещо синовете си, те, макар и възрастни, стояха пред нея с наведени глави и не възразяваха. Тя тичаше цял ден от кръчмата до къщи, обикаляше из двора да види всичко ли е в ред, хранеше кокошките, свинете и гъските, хокаше ги като хора и когато ги мамеше, гласът ѝ се чуваше по цялата махала. Тя говореше високо и се смееше със звънлив глас като мома.

Но напролет баба Марга се помина съвсем ненадейно. Заедно с нея от къщата на Гераците изчезна добрият и строгият дух, който държеше всичко в ред. Косата на дядо Йордан бързо посребря, неговата силна господарска ръка отслабна, отпусна юздите и домашната колесница, която вървеше толкова равно и спокойно, изскочи от пътя си и затропоти по камъняка.

Вкъщи изпълзяха като змии, незнайно откъде, сръдни, недоразумения, крамоли и отровиха мекия домашен покой, сладко сгряван толкова дълги години от любогрейната топлина на общото огнище.

Никой не знаеше как стана това, отде се роди тая завист между снахите, това недоверие между братята, което ги караше да се подозират. Дядо Йордан се опита да ги спласи със своята строга дума, но тя бе изгубила тежестта си. Той гълчеше силно и сърдито, но усещаше, че думите плачат в душата му, и той правеше неимоверно усилие да скрие тая слабост. Той знаеше, че доброто и

злото се излюпват в човека, както пиленцата се излюпват из яйцето, но той не знаеше защо именно злото трябваше да се излюпва в душите на неговите деца. Защо? И той дълго мислеше. От тая мисъл косата му бърже побеляваше и сънят му стана безпокоен.

Почти всеки ден той чуваше между снахите си остри надумки и караници, пълни с груби и непристойни думи. Поводите на тия караници бяха всякога дребни и нищожни. Веднъж едно от децата на Петровица беше опръскало с кал детето на Божаница и тя се спусна и го удари. Обидена, Петровица защити разплаканото си дете:

– Ела, мило, ела, ела, че тая змия ще те изяде.

– Змии да раждаш! – отвърна Божаница.

Петровица беше по-мека и носеше добри чувства в душата си, но тя бе крайно честолобива и когато избухнеше, мъчно можеше да се въздържа.

– Змии очите да ти изпият! – отговори тя.

Божаница носеше една копаня с трици. Тя зашапи колкото можа в ръката си и хвърли гневно върху лицето на Петровица. Двете жени се хванаха за косите и дворът се огласи от нечовешки викове и клетви. Дядо Йордан изскочи от кръчмата. Като видя как снахите му, разскубани и окървавени, се хвъргаха една срещу друга като гневни кокошки, неговата чорбаджийска гордост се възмути. Той отиде при тях, вдигна тежката си ръка и с всичка сила залепи и на двете по една плесница.

– Ако не от мене, от децата си се засрамете! – каза им той.

Петровица, сконфузена, се скри в зимника, но Божаница се изправи срещу него като квачка, на която са похитили пилците, и каза троснато:

– Изветрял дъртак! Ти в чужди работи да се не месиш!